

**TALABA SHAXSI POZITSIYASINING UMUMIY PSIXOLOGIK
XUSUSIYATLARI**

Muratova Fotima Normaxmat qizi
Toshkent Iqtisodiyot va Texnologiyalar Universiteti
“Ijtimoiy fanlar” fakulteti “Ijtimoiy fanlar” kafedrası o’qituvchisi.

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalik davrining yoshga oid xususiyatlari hamda shaxs holatini namayon qiluvchi ilmiy psixologik bilimlarning nazariy bayoni izohlangan.

Kalit soʻzlar: Oliy nerv faoliyati, talaba, yosh, oʻsmirlik, yetuk hayot, rahbarlik, ruhiy holat, ijtimoiy munosabatlar.

Аннотация: В данной статье дано теоретическое описание научного психологического знания, отражающего возрастные особенности студенческого периода и состояния личности.

Ключевые слова: Высшая нервная деятельность, студент, возраст, подростковый возраст, взрослая жизнь, лидерство, психическое состояние, социальные отношения.

Annatation: This article provides a theoretical description of scientific psychological knowledge that reflects the age-related characteristics of the student period and the state of the individual.

Key words: Higher nervous activity, student, age, adolescence, adult life, leadership, mental state, social relationships.

Hozirgi vaqtda shaxsning psixologik holatining bir nechta asosiy turlari mavjud. Yigirmanchi asrning oʻrtalariga qadar bu omil baholanmagan va individual shaxsning psixosomatik portretini shakllantirish uchun aniq belgilanmagan. Garchi bu koʻrsatkichlar koʻpincha insonning qulay kundalik turmush tarzini va uning turli xil faoliyat turlari bilan shugʻullanishga tayyorligini shakllantirishning koʻplab yetakchi omillarini aniqlashda hal qiluvchi boʻlishga tayyor boʻlsa ham. Ijtimoiy-psixologik holat umuman hayotning ijobiy yoki salbiy idrokiga sezilarli taʼsir koʻrsatishi mumkin. Bunday vaziyatda talaba har xil darajada kiradigan barcha munosabatlarni va ularda oʻzini qanchalik ishonchli his qilishini hisobga olish kerak. Oliy taʼlim inson psixologiyasi va shaxsiy rivojlanishiga taʼsir qiladi[3].

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Issue 6. June 2024

Avvalambor talabalik taraqqiyot davrlaridan qaysi chegaralarni egallaydi shu masalaga biroz to'xtalib o'tamiz. Talabalik yoshi shaxs rivojlanishining muhim bosqichidir. Agar biz o'quvchi yoshini yosh toifasi deb hisoblasak, u “kamolot” dan “yetuklik” ga o'tish bosqichini ifodalaydi. Talabalik yoshi kech o'smirlik yoki erta balog'at yoshi sifatida belgilanadi va 18 yoshdan 25 yoshgacha bo'lgan davrga to'g'ri keladi.

Bu borada Rus psixolog olimi L.S. Vygotskiy birinchi bo'lib o'smirlikni bolalik davrlariga kiritmagan va shu bilan bolalik va kattalikni ajratgan. “18 yoshdan 25 yoshgacha bo'lgan yosh bola rivojlanishidagi yakuniy bo'g'indan ko'ra kattalar yoshi zanjirining boshlang'ich bo'g'ini bo'lishi mumkin ...” Shunga ko'ra, u birinchi bo'lib yoshlarni “yetuk hayotning boshlanishi” deb atagan[1].

G'arb psixologiyasida yetuklik davridagi inqirozlarni o'rganish bu yosh davridagi rivojlanishni tahlil qilishning asosiy yondashuvlaridan biridir[4].

Talabalik davri jamiyatda asosiy qobiliyatlarni rivojlantirish uchun sezgir davr hisoblanadi. Oliy ta'lim inson psixologiyasi va shaxsiy rivojlanishiga ta'sir qiladi. Universitet tadqiqoti davomida talabalar o'z g'oyalarini barcha darajalarda va qulay muhitda rivojlantiradilar. Ular insonning ruhiy holatining yo'nalishini aniqlaydi va shuning uchun insonning professional rahbarlikka bo'lgan asosiy ehtiyojini qo'zg'atishi mumkin bo'lgan ruhiy holatni yaratishi mumkin. Xuddi ma'lum bir yoshdagi odamlar kabi, o'quvchining xususiyatlarini uchta usulda aniqlash mumkin:

1. Uyg'unlik, holat va shaxsiy xususiyatlarni ifodalovchi psixologik. Qarashning ma'naviy mohiyatining kaliti (yo'nalish, kamtarlik, tabiat, qobiliyat) yoki psixik jarayonlar jarayoniga ta'siri, ruhiy holatlarning yaratilishi, hissiy shakllanishlarning paydo bo'lishidir. Bu tabiat, jarayonlar, ruhiy holatlar va shaxsiy izlanishlarning aksidir.

2. Ijtimoiy, shu jumladan, ijtimoiy munosabatlar, muayyan ijtimoiy guruhga a'zolik, o'quvchining millati va boshqa xususiyatlari.

3. Oliy nerv faoliyatining yuqori turlarini o'z ichiga olgan biologik bilan, analizatorning tuzilishi, reflekslari, sezgisi, kuchi, fizikasi, yuz xususiyatlari, ko'z rangi, bo'yi. Bu jihat, asosan, genetik va tug'ma motivatsiya bilan belgilanadi, ammo ma'lum chegaralarda unga hayot sharoitlari va o'zgarishlar ta'sir qiladi[3]. Aleksey Nikolaevich Leontyev o'z asarlarida o'smirlik davrini tahlil qilar ekan, faoliyatning yetakchi turining o'zgarishiga e'tibor beradi. Daniel Borisovich Elkonin va Aleksey Nikolaevich Leontyevning psixologik davriyliklarida yoshlardagi yetakchi faoliyat ta'lim va kasbiy faoliyat sifatida tan olingan. Bu bosqichda o'z taqdirini o'zi belgilash,

kasb tanlash va mustaqil hayotga tayyorlash bilan bog‘liq motivlar asosiy va kuchli hisoblanadi[2].

Demak kasbiy faoliyat bilan qiziqish, mustaqillikka intilish talabada o‘smirlikdan boshlanada va talabalik davrida mustahkamlanadi.

Xulosa: Shunday qilib, biz shuni xulosa qilishimiz mumkinki, talaba yoshi, eng faol yosh rivojlanish davri sifatida, o‘zini-o‘zi axloqiy tartibga solish qobiliyati va ehtiyoji, hayotning mazmunlilik va hayotiy ko‘rsatmalar, shuningdek, kasbiy faoliyatning individual boyitilganligi bilan tavsiflanadi. Kasbiy faoliyat shaxsiy e‘tiqodlar, qadriyatlar, ideallar, motivlar bilan bog‘liq bo‘lgan shaxsiy ma’nolar, tushunish va tajriba bilan amalga oshiriladigan faoliyat - bu kasbiy huquqiy ongni shakllantirish uchun sezgir, eng qulay davr hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Выготский Л.С. Психология/ С.Л. Выготский — М.:Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000.-1008с.
2. Шаповаленко И. В. Возрастная психология (Психология развития и возрастная психология) / И. В. Шаповаленко. — М: Гардинки, 2005 — 349 с.
3. Семёнова Е.М., Ворошилина Н.Н. Психологическое сопровождение личности студента в образовательной среде вуза // Психология, социология и педагогика. 2015. № 6 [Электронный ресурс]. URL: <http://psychology.snauka.ru/2015/06/5083> (дата обращения: 11.09.2020)
4. Latipova U. YETUKLIK DAVRI INQIROZING AHMIYATI //CONFERENCE ON THE ROLE AND IMPORTANCE OF SCIENCE IN THE MODERN WORLD. – 2024. – Т. 1. – №. 4. – С. 349-351.

Research Science and
Innovation House